

VITATOTT ELNÖKVÁLASZTÁS 1876-BAN

BEKE-MARTOS JUDIT

JOG.
történet

A HUN-REN-ELTE

Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐ:

DR. BEKE-MARTOS JUDIT

A HUN-REN-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

JUDIT.BEKE-MARTOS@RUB.DE

2024. október 7.

Az Amerikai Egyesült Államok szövetségi alkotmányában lefektetett elnökválasztási

rendszer hibái és hiányosságai széles körben ismertek és 1788, az első elnökválasztás óta jó néhány problémás helyzetet idéztek elő. Az 1804-ben ratifikált XII. alkotmánykiegészítés ugyan néhány hibát korrigált, de az elektorok közreműködésével zajló közvetlen elnökválasztási rendszer a mai napig számos gondot okoz minden negyedik év novemberének első hétfőjét követő kedden, amikor az Egyesült Államok lakossága a választóurnákhoz járul. Az elnökválasztási rendszer alapja az elektori rendszer, ahol bár a lakosság az általuk kívánt elnökre és alelnökre adja le a voksát – ezért tekinthető az elektori közreműködés ellenére is közvetlen választási rendszernek –, azok összesítését követően az adott állam elektorokat delegál, akik egy

későbbi időpontban (többnyire decemberben) gyűlnek össze az állam fővárosában és adják le ők is szavazataikat. Ezen elektori szavazatok eredményeit az állam elküldi a fővárosba a Szenátus elnökének, aki, többnyire az új Kongresszus alakuló ülését követően a Kongresszus mindkét házának jelenlétében felnyitja a lezárt borítékokat, összesíti az elektori szavazatokat és bejelenti az elnökválasztás hivatalos eredményét.

Minden államot annyi elektor illet, ahány képviselővel és szenátorral együttesen rendelkezik.¹

Az alkotmány értelmében minden államnak egységesen két szenátora van, de a képviselők száma lakosságarányos, így a népesebb államok több képviselővel, és ennek kapcsán több elektorral rendelkeznek. A XXIII. alkotmánykiegészítés 1961-es ratifikációját követően² a szövetségi főváros, Washington D.C. állandó lakosai is kaptak elektorokat az elnökválasztás céljából, annak ellenére, hogy képviselőket és szenátorokat nem küldhetnek a Kongresszusba. A szabályozásnak megfelelően a legkisebb állam elektorainak számával megfelelő számú elektort kaptak a fővárosiak, szám szerint hármat. Így tehát, mivel a Képviselőháznak 435, a Szenátusnak 100 tagja van és Washington D.C. három elektort kapott, a maximális elektori létszám 538. Ennek a fele 269, tehát az elnökválasztást az nyeri, aki legalább 270 elektori szavazatot kap.

Mivel a szövetségi alkotmány a választási részletszabályok, illetve választási körzetek

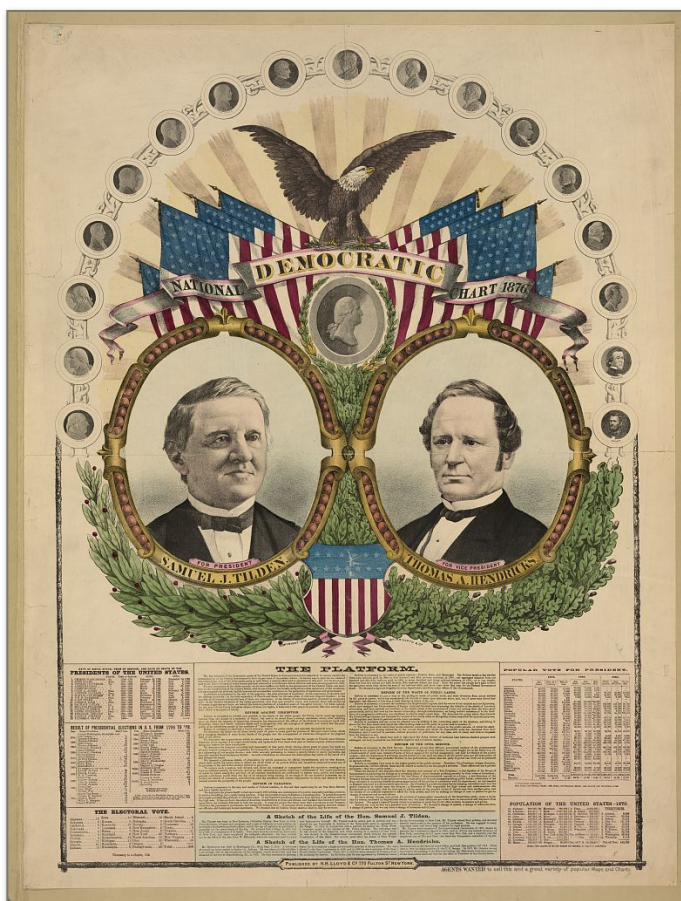
meghatározásának jogát, ahogy a választás lebonyolítását is az államokra bízta, a hiba nem kizárólag a szövetségi szabályozási szinten van. Ugyanígy minden állam maga dönthet arról, hogy a választásra jogosult (és arra regisztrált) szavazók által

leadott szavazatok alapján a legtöbb szavazatot kapott jelölt az állam valamennyi elektori szavazatát megnyeri-e – ez az ún. winner-take-all, azaz a győztes mindent visz rendszer – vagy a szavazati arálynak megfelelően arányosítják az elektori szavazatokat. N.B. az ötven államból, illetve a fővárosból csak Maine (1972 óta) és Nebraska (1992 óta) használja az arányosítás rendszerét,³ mindenhol másutt a winner-take-all rendszer van hatályban. Állami szinten, ha a győztes mindent visz, az matematikailag igazságtalanságot szülhet, hiszen mindazon választók, akik nem a későbbi győztesre adták le a szavazatukat, úgy érezhetik, hogy szavazatuk tulajdonképpen elvesz. Azonban szövetségi szinten nézve ezek a „nyertes” és „vesztes” szavazatok, elméletileg (!) kiegyenlítik egymást. Kivéve persze, amikor nem... Így előfordulhat, hogy az a jelölt nyeri az elnökválasztást, akire szám szerint kevesebb ember szavazott.

Így történt ez 1876-ban is. A republikánus párt elnök- és alelnökjelöltje, Rutherford B.

Hayes és William A. Wheeler 4.033.497 szavazatot kaptak, míg ellenfeleik, a demokrata párt elnök- és alelnökjelöltje, Samuel J. Tilden és Thomas A. Hendricks 4.288.191 szavazatot.⁴ A választás több államban is, így különösen Louisiana, Florida és Dél-Karolina államokban rendkívül szoros eredménnyel zárult, olyannyira, hogy nem is igazán lehetett eldönteni, hogy végül melyik jelölt a valódi győztes. Ha a három államból csak egyet is Tilden nyert, akkor övé lett volna az elektorok többsége, de ha mind a hármat Hayes nyerte, akkor egyetlen egy elektori szavazattal, 185-184-re ő nyerte volna a választást.⁵ A bizonytalanság, szokatlan módon, elhúzódott, mígnem a Kongresszus 1877. januárjában

Választási Bizottságot hozott létre az ügy eldöntése érdekében, amely 15 főből,⁶ hét demokrata és hét republikánus tagból állt, és az elnökséget a független illinois Legfelsőbb Bírósági bíróra, David Davis-re bízták. Amikor azonban Davist szenátorrá választották, helyére a New Jersey-i republikánus bíró, Joseph Bradley került, így a döntés is a republikánus Hayes javára dőlt végül el.⁷

A Választási Bizottság a döntését 1877. március 2-án hozta meg, két nappal az elnöki beiktatás előtt. A „Hayes-Tilden kompromisszumként” ismert döntés míg a republikánusoknak adta az elnökséget kárpótolni próbálta a demokratákat a déli államok katonai megszállásának megszüntetésével.⁸ Tilden, bár nem tartotta fairnek a végeredményt és azzal nem értett egyet, mégis arra kérte választóit, hogy

fogadják azt el.⁹ Ennek ellenére félő volt, hogy esetleges zavargások törhetnek ki. Mivel az USA történetében 1877-ben harmadszor esett vasárnapra március 4-e, az elnöki beiktatás napja, így a hivatalos ceremóniát hétfőre, március 5-ére halasztották. A hivatalban lévő republikánus elnök, Ulysses Grant vacsorára hívta március 3-a szombat este Hayes elnököt és feleségét, illetve még néhány rangos személyt, köztük a Legfelsőbb Bíróság elnökét is. A vacsora közben Grant, Hayes, Waite bíró és Hamilton Fish külügyminiszter átmentek a Vörös Szalonba, ahol Hayes letette a hivatali esküt.¹⁰ Így bő fél napra ugyan két elnöke volt az Egyesült Államoknak, de március 4-e dél és 5-e dél között sem maradt elnök nélkül a belső viszályoktól tartó, a polgárháborút követő rekonstrukciót lezárni kívánó ország.

Az 1876-os elnökválasztás volt az egyetlen, ahol egy külön 15 fős bizottság döntött el a választás végső kimenetét. 1824-ben, mivel a négy jelölt közül egyik sem szerezte meg az elektori szavazatok több mint felét, a XII. alkotmánykiegészítésnek megfelelően a Képviselőház döntött. 2000-ben, amikor a demokrata Al Gore ugyan több szavazatot kapott, mint republikánus ellenfele, George W. Bush, mégis a floridai szavazatok újraszámolásának leállításáról hozott szövetségi Legfelsőbb Bírósági ítélettel végül Bush 271 elektori szavazattal nyert. 1888-ban a hivatalban lévő demokrata Grover Cleveland ugyan több szavazatot kapott, de az elektorok 233-168 arányú eloszlása egyértelműen kihívójának, a republikánus Benjamin Harrisonnak adta a győzelmet. Ehhez hasonlóan 2016-ban Hillary Clinton közel három millió szavazattal kapott többet, mint Donald Trump, de az elektorok eloszlását illetően 304-227 arányban mégis vesztett.¹¹

2020-ban Joe Biden mind a lakossági szavazatok (81 268 867 - 74 216 747), mind pedig az elektori szavazatok (306-232) többségét magáénak tudva nyerte meg a választást,¹² Trump mégsem követte Tilden 1877-es példáját és kérte választóit a döntés elfogadására. Épp ellenkezőleg: Trump a mai napig nem fogadta el vereségét és tulajdonképpen biztatta követőit, hogy 2021. január 6-án fizikai erővel akadályozzák meg az elnökválasztás eredményének kihirdetését a Capitolium épületében. Talán a választási eredményen, a lakossági és elektori szavazatok eloszlásán is múlik majd, hogy milyen kimenetellel kecsegtet a soron következő, 2024. november 5-i amerikai elnökválasztás.

Hivatkozások:

- US Constitution, Article II, Section I, Clause 3, in: https://constitutioncenter.org/the-constitution/articles/article-ii?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwmOm3BhC8ARIsAOSbapXWktRag-KJcPS5tGffKlcGyeAeMRiLLTs7uNt0Wna5RC47OiZAhvcaAi4wEALw_wcB (2024.09.30)
- <https://www.britannica.com/topic/Twenty-third-Amendment> (2024.09.30)
- <https://electoralvotemap.com/which-states-split-their-electoral-votes/> (2024.09.30)
- <https://guides.loc.gov/presidential-election-1876> (2024.09.30)
- <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/rutherford-b-hayes/> (2024.09.30)
- Öt szenátor, öt képviselő és öt Legfelsőbb Bírósági bíró, in: <https://www.nps.gov/gate/learn/historyculture/samuel-tilden-biography.htm> (2024.09.30)
- https://www.digitalhistory.uh.edu/disp_textbook.cfm?smtID=2&psid=3109 (2024.09.30)
- <https://www.history.com/topics/us-presidents/compromise-of-1877> (2024.09.30)
- Boller, Paul F. Jr.: Presidential Inaugurations, A Harvest Book, Harcourt Inc, USA, 2002. 25. p.
- Beke-Martos Judit: Állami legitimációs eljárások és államfői jogkör 1867-1918 között, Kossuth kiadó, Budapest, 2012. 136. p.
- <https://www.britannica.com/topic/list-of-US-presidential-elections-in-which-the-winner-lost-the-popular-vote> (2024.09.30)
- https://www.270towin.com/2020_Election/ (2024.09.30)

Képek elérhetősége:

1. oldal: Republikánus összesítő 1876, in: <https://www.loc.gov/resource/pqa.03113/> 2024. október 4.
2. oldal: Demokrata összesítő 1876, in: <https://www.loc.gov/item/95510993/> 2024. október 4.

A cikkekben feltüntetett állítások a szerző saját véleményét képezik.

A blogon megjelent művek utánközlése csak a szerző és a szerkesztőbizottság engedélyével lehetséges. Ennek megszegése jogi felelősségrevonást eredményez.

Erre, a blogon megjelent írásra a következőképp lehet hivatkozni:

Beke-Martos Judit: Vitatott elnökválasztás 1876-ban. In: **JOG.történet. A HUN-REN-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport blogja.** 2024. október 7. mtajogtortenet.elte.hu/blog/beke-martos-judit-vitatott-elnokvalasztas